

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИ: ИҚТИСОДИЁТНИНГ РИВОЖЛАНИШИ УЧУН АСОСИЙ КАЛИТ

Тошманова Муштарий Шухрат қизи

Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети,

“Халқаро иқтисодиёт ва менежмент” йўналиши магистранти

Аннотация: Марказий Осиёда жойлашган Ўзбекистон экспорт учун улкан салоҳиятга эга давлат бўлиб, иқтисодий ўсиш ва диверсификация йўлида сезиларли ютуқларга эришиб келмоқда. Ўзбекистоннинг бой табиий ресурслари, географик жойлашуви ва сўнгги пайтларда давлат томонидан олиб борилаётган ислохотлар унинг экспорт салоҳиятини юксалишига хизмат қилмоқда. Ушбу мақола мамлакатнинг экспорт салоҳияти, унинг ўсишига ҳисса қўшаётган асосий тармоқлар ҳамда уни ривожлантиришда мавжуд муаммолар ва уларни бартараф этиш мумкин бўлган имкониятларни кўриб чиқади.

Калит сўзлар: экспорт, қишлоқ хўжалиги, пахта, мева ва сабзавотлар, табиий ресурслар, олтин, уран, табиий газ, тўқимачилик, автомобилсозлик, Ўзбекистон

Ўзбекистон қадимий Буюк Ипак йўли чорраҳасида жойлашган бўлиб, бу уни Европа ва Осиё ўртасидаги савдо учун асосий транзит марказга айлантирган. Бу эса ўз навбатида экспорт маҳсулотларини йирик минтақавий бозорларга олиб чиқиш имконини бермоқда.

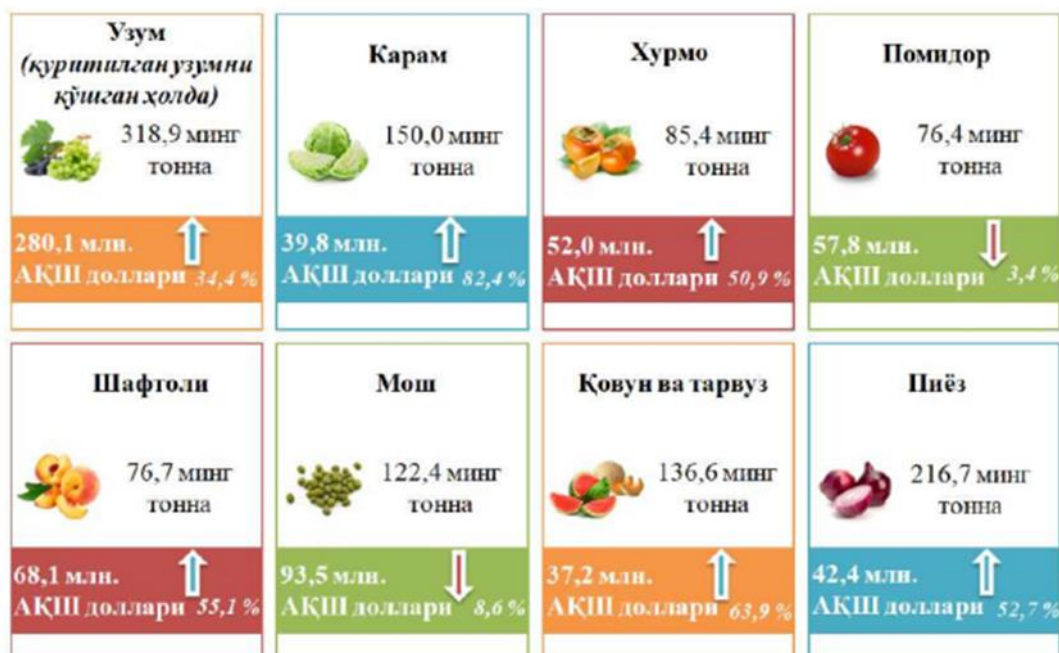
Ўзбекистоннинг асосий экспорт маҳсулотларидан бири қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидир. Қишлоқ хўжалиги асрлар давомида мамлакат иқтисодиётининг асосий пойдевори ва таянчи бўлиб келмоқда. Ўзбекистоннинг унумдор тупроғи, қулай иқлими ва мўл сув ресурслари уни турли хил экинларни етиштириш имконини беради. Қишлоқ хўжалиги экспортининг асосини куйидагилар ташкил этади:

Пахта: Ўзбекистон пахта етиштириш ва экспорт қилиш бўйича дунёда энг етакчи ўринлардан бирида туради. Мамлакатда пахтачилик тармоғини ривожлантириш, пахта тозалаш корхоналарини модернизациялаш ва техник қайта жиҳозлаш, ишлаб чиқариш ва пахта хомашёсини қайта ишлаш рентабеллигини, шунингдек, ишлаб чиқариладиган маҳсулотларнинг рақобатбардошлигини ошириш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиб келинмоқда [1]. Бу эса ўз навбатида Мамлакатда жаҳон бозорида талаб катта бўлган юқори сифатли пахта етиштириш имконини бермоқда.

Мева ва сабзавотлар: Ўзбекистоннинг иқлими хилма-хиллиги узум, анор, олма, ўрик каби мевалар ва турли сабзавотларни етиштириш имконини беради. Йилдан йилга ҳосилни йиғиб олингандан кейин қайта ишлаш, сақлаш ва ташишни такомиллаштириш борасида сезиларли ижобий ўзгаришлар

кузатилмоқда, бу эса Ўзбекистон маҳсулотларининг халқаро бозорларда рақобатбардошлигини оширишга хизмат қилмоқда.

1-расм. 2022- йилда экспорт қилинган мева-сабзавот маҳсулотлари ва уларнинг 2021 йилга нисбатан ўзгаришлари

Хусусан, 2022 йилда 1 145,8 млн. АҚШ доллари қийматидаги мева-сабзавот экспорт қилинган, бу кўрсаткич 2021 йилга нисбатан 18,5 % га кўпайган ва жами экспортдаги улуши 5,9 % ни ташкил этган [2].

Ўзбекистоннинг яна бир экспортини асосини ташкил қилувчи товарлар бу табиий ресурслар ҳисобланади. Ўзбекистон табиий ресурсларга, жумладан, фойдали қазилмалар ва углеводородларнинг катта захираларига эга. Мамлакатнинг асосий табиий ресурслар экспортига қуйидагилар киради:

Табиий газ: Ўзбекистон катта захиралари ва яхши ташкил этилган инфратузилмаси билан табиий газ қазиб олиш бўйича дунёда етакчи ўринларда, хусусан Ўзбекистон Марказий Осиёда табиий газ қазиб олиш бўйича иккинчи ўринда туради [3].

Олтин: Ўзбекистон дунёдаги олтин қазиб олувчи 10 та давлат қаторидан жой олган. Мамлакатнинг Мурунгов олтин кони дунёдаги энг йирик очиқ конлардан биридир.

Уран: Ўзбекистон ураннинг муҳим глобал экспортчиси бўлиб, уран қазиб олиш бўйича дунёда 5-ўринда туради [4]. Ўзбекистоннинг “Навоий кон-металлургия комбинати” давлат корхонаси мамлакатнинг уран қазиб олиш ва экспорт қилиш имкониятларида марказий ўрин тутади.

Иқтисодий диверсификация қилиш ва хорижий сармояларни жалб этиш бўйича амалга оширилатган изчил саъй-ҳаракатлар натижасида Ўзбекистонда ишлаб чиқариш соҳаси жадал ривожланмоқда. Бу соҳада экспортнинг асосини қуйидагилар ташкил этади:

Тўқимачилик: Ўзимизда пахта ишлаб чиқаришдан фойдаланган ҳолда Ўзбекистон тўқимачилик саноати жадал ривожланмоқда. Мамлакат тикувчилик, маиший тўқимачилик ва техник тўқимачилик каби қўшимча қийматга эга бўлган маҳсулотларни ишлаб чиқаришга эътибор қаратмоқда, бу эса юқори рентабеллик ва экспорт салоҳиятини оширишга хизмат қилмоқда. Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра, 65 та давлатга 520 турдан ортиқ тўқимачилик маҳсулотлари экспорт қилинади.

Автомобилсозлик: Ўзбекистон автомобилсозлик саноати ишлаб чиқариш имкониятларини кенгаймоқда. Мамлакат Россия, Қозоғистон ва Марказий Осиёнинг бошқа мамлакатлари бозорларига автомобиль ва автомобиль бутловчи қисмларини экспорт қилиб келмоқда. Хусусан, 2021 йилда Ўзбекистон 284 миллион долларлик автомобиль экспорт қилган [5].

Сўнгги йилларда Ўзбекистон томонидан сезиларли ютуқларга эришилганига қарамай, мамлакатимиз экспорт салоҳиятини тўлиқ рўёбга чиқариш учун ҳал қилиниши керак бўлган вазифалар мавжуд. Асосий муаммолардан бири инфратузилманинг, хусусан, транспорт ва логистика соҳасида йўқлиги бўлиб, бу товарларни экспорт қилиш нархи ва вақтини оширмоқда. Мамлакат, шунингдек, маҳсулот сифати ва стандартлари билан боғлиқ муаммоларга дуч келмоқда, бу эса унинг халқаро бозорларга чиқишини маълум миқдорда чекламоқда.

Қийинчиликларни ечиш ва ўзининг кучли томонларини ишга солиш орқали мамлакат сезиларли иқтисодий ўсиш ва диверсификацияни йўлга қўйиши, фуқаролар фаровонлигини ошириши мумкин. Шунингдек, доимий саъй-ҳаракатлар билан Ўзбекистон жаҳон бозорида асосий ўйинчига айланиб, минтақа иқтисодий ўсишига ҳам ўз ҳиссасини қўшиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

[1] Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28.11.2017й. ПҚ-3408-сонли “Пахтачилик тармоғини бошқариш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори/ <https://lex.uz/docs/3429584>

[2] Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлиги/ <https://stat.uz/uz/>

[3] Uzbekistan - Oil and Gas/ <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/uzbekistan-oil-and-gas><https://www.trade.gov/country-commercial-guides/uzbekistan-oil-and-gas>

[4] Uzbekistan among top uranium miners in the world - WNA/ <https://kun.uz/en/news/2022/07/07/uzbekistan-among-top-uranium-miners-in-the-world-wna>

[5] Cars in Uzbekistan/ [https://oec.world/en/profile/bilateral-product/cars/reporter/uzb#:~:text=In%202021%2C%20Uzbekistan%20exported%20%24284M%20in%20Cars.,and%20Azerbaijan%20\(%242.39M\)](https://oec.world/en/profile/bilateral-product/cars/reporter/uzb#:~:text=In%202021%2C%20Uzbekistan%20exported%20%24284M%20in%20Cars.,and%20Azerbaijan%20(%242.39M))